

SC Enschede contracteert Coleman, omdat men er vermoedelijk van uitgaat dat een Engelse profvoetballer automatisch een goede trainer is.

OORLOGSHELD EN KAMPIOENSTRAINER TIM COLEMAN

Theo Bollerman

In 1925 krijgt Sportclub (SC) Enschede voor het eerst een Engelse trainer: John George 'Tim' Coleman (1881 Kettering – 1940 Londen). De bijnaam 'Tim' heeft hij, omdat hij iedereen die hij niet kent, Tim pleegt te noemen. Met hem behaalt Sportclub Enschede in het seizoen 1925-1926 voor de eerste en laatste maal het landskampioenschap. Over zijn voetbalcarrière is in Nederland weinig bekend, laat staan over zijn jaren in de loopgraven van de Eerste Wereldoor-

log. In Engeland is een biografie over hem verschenen, maar Colemans Nederlandse tijd komt daarin amper aan bod; het boek gaat wel diep in op zijn glorieuze jaren als voetballer.¹ Wie was Tim Coleman? In dit artikel wordt een overzicht gegeven van zijn bijzondere leven en zijn verdiensten voor de voetbalsport in Engeland en Nederland.

¹ Meyerson, George. *Fighting for Football. From Woolwich Arsenal to the Western Front. The Story of Football's First Rebel*. London: Aurum Press, 2009.

Het elftal van VV Oldenzaal, seizoen 1927-1928. De foto is uit maart 1928. Tim Coleman staand, derde van links.
Bron: www.historievvoldenzaal.nl.

In Twente weet men heden ten dage nog maar weinig over Tim Coleman te melden. Na zijn twee succesjaren bij SC Enschede wordt hij in 1927 trainer van VV Oldenzaal. Op de site van die club staat Tim Coleman afgebeeld, maar niemand lijkt dat te beseffen. Bij de foto van het elftal van het seizoen 1927-1928 worden alle spelers keurig met hun naam aangeduid, maar niet Tim Coleman: de meest linkse staande figuur in een vrolijk geblokte trui met een witte col. Wel meldt de site, die overigens liefdevol is opgezet, dat de club dit seizoen voor het eerst een trainer heeft: Tim Coleman, waarschijnlijk een speler van Sportclub. Een kleine fout. Hij was de *kampioenstrainer* van SC Enschede.

In zijn tweede seizoen (1928-1929) bij VV Oldenzaal maakt Coleman deze club eveneens kampioen, zij het in de vierde klasse A. Coleman blijft nog één jaar trainer bij Oldenzaal, waarna hij bij twee andere Nederlandse clubs emplooi vindt. Na zijn vertrek degradeert Oldenzaal overigens weer. Coleman wordt door het Tilburgse NOAD (Nooit Opgeven Altijd Doorgaan) gecontracteerd, dat hij in de eerste (de hoogste) klasse weet te houden. Maar in 1932 verhuist hij weer, nu naar DHC (Delfia Hollandia Combinatie) in Delft. Ook daar weet hij direct al in zijn eerste jaar te promoveren naar de eerste klasse. Vier Nederlandse clubs en drie maal een kampioenschap in negen jaar tijd. Dat is een erelijst waarop in die tijd niet veel trainers kunnen bogen.

In het begin van de twintigste eeuw was het gangbaar geworden dat de vaderlandse clubs gebruik maakten van Engelse oefenmeesters.

Engelse trainers in Nederland

Zijn grootste succes viert Coleman dus met Sportclub Enschede, dat hij in het seizoen 1925-1926 kampioen van Nederland maakt. Zo zou het waarschijnlijk in die tijd niet gezegd worden. Het waren natuurlijk de spelers zelf, die het kampioenschap hadden veroverd. Toch beseften de voetbalbestuurders wel degelijk het belang van een goede trainer. Niet voor niets was het in het begin van de twintigste eeuw gangbaar geworden dat de vaderlandse clubs gebruik maakten van Engelse oefenmeesters. Deze waren immers al decennia gewend aan een professionele aanpak. Een oppervlakkig onderzoekje leert dat HVV al in 1904 de trend zet en de Engelse trainer

James Yates aanstelt, gevolgd door Fred Coles (in 1910) onmiddellijk gevolgd door Fred Warburton (1912), die bleef tot in 1935.

‘Om het Voetbal-kampioenschap van Nederland. Een spannend moment uit den kampioenswedstrijd M.V.V.-Enschedé, die Zondag te Maastricht gespeeld werd. De Enschedéërs wonnen met 3-1 en werden hierdoor kampioen van Nederland.’ Bron: De Revue der Sporten 19, nr. 40 (31 mei 1926): 1.

Als eerste Buitenlandse trainer van het Nederlands elftal wordt in 1908 Edgar Chadwick aangesteld, die die functie bekleedt tot 1913. Ajax heeft de Ier John Kirwan vanaf 1910 in huis, voordat de beroemde Jack Reynolds in 1915 daar trainer wordt; Vitesse en Sparta volgen in 1914 met respectievelijk Sutcliffe en Wilson.

Over Jack Reynolds, in hetzelfde jaar geboren als Coleman, merkt de biograaf van Coleman terloops op: ‘Reynolds, the most famous [in Nederland], had been a lesser-known player in England to put it mildly. He turned out around thirty times for Grimsby Town as a fullback. This was while Tim was getting established at Woolwich Arsenal.’² De beduidend betere voetballer Coleman profiteert overigens wel van de tevredenheid over trainers als Reynolds. Zelf had Coleman nog geen naam als trainer opgebouwd; SC Enschede contracteert hem, omdat men er vermoedelijk van uitgaat dat een Engelse profvoetballer automatisch een goede trainer is.

Colemans geheimen

Direct na zijn aantreden weet Coleman het team van SC Enschede tot maximale prestaties te brengen. Wat is zijn geheim? Een later krantenartikel meldt een belangrijk aspect: ‘Tim Coleman, Sportclubs trainer in den gloriëtijd, ging steeds van het standpunt uit, dat de wedstrijd eigenlijk in de tweede helft moet worden gewonnen.’³ Een Cruijffiaanse uitspraak, die natuurlijk moet worden uitgelegd als een ode aan de fitheid en het uithoudingsvermogen.

Een tweede clou vinden we in zijn biografie: ‘...as he described it in his columns in the Weekly News, in

² Meyerson, *Fighting for Football*, 221.

³ *Twentsch dagblad Tubantia* en *Enschedesche courant* (11 oktober 1941): 9.

which he emphasised the importance of players knowing each other's "little ways". This was the team-based footballing philosophy he valued... SC Enschede's great strength... was said by *NRC* to be the pairing of the winger and the inside-right, Nagels and Frohlich. So he was able to pass some of the secrets of his own successful partnerships with Lawrence and Briercliffe, Shanks and Sharp, and the rest over the years.⁴

Het kampioensseizoen van SC Enschede is grandioos. Eerst worden Vitesse en Heracles in de regionale competitie aan de zegekar gebonden. Daarna volgt de nationale titelstrijd. Sportclub Enschede geeft Feyenoord uit en thuis klopt en verslaat ook MVV, het Groningse Be Quick en Stormvogels uit IJmuiden. Met doelt cijfers van 25 tegen 11 kan het kampioenschap gevierd gaan worden. Als beloning voor deze prestatie ontvangt Coleman een gouden horloge met inscriptie.⁵

Het is niet goed te achterhalen, hoe Coleman in Twente belandt. Het vak van voetbalmakelaar bestaat dan nog niet. Vermoedelijk is het contact met SC Enschede gelopen via de uit Oldham afkomstige Engelse eigenaar van een textielfabriek. Spelers en trainers moesten hun eigen boontjes doppen, wat hen soms lastig viel in hun contact met de machtige clubeigenaren en clubbestuurders. Coleman was geen uitzondering. Hij kon erg goed voor zichzelf en zijn beroepsgroep opkomen, zoals al gebleken was tijdens zijn voetbaltijd in Engeland; hij was een belangrijke figuur bij de oprichting van de spelersvakbond. Maar ook hij heeft te maken met wetmatigheden als de 'heersende marktwaarde'. Trainers staan nog laag op de ladder en verdienen navenant. Hij was niet alleen tijdens zijn actieve voetbalcarrière vaak van club gewisseld, als trainer toont hij hetzelfde patroon. Coleman pleegt te verkassen als hij elders iets meer kan verdienen.

Tim Coleman ging steeds van het standpunt uit dat de wedstrijd eigenlijk in de tweede helft moet worden gewonnen.

Pepermunt

Coleman is in die topjaren een bekende figuur in Twente. Zo verschijnt in december 1926 een groot interview in *Het Sportblad*⁶ met de twee Engelse

trainers, die in Twente werkzaam zijn: Coleman en Harry Colclough van Heracles, die al in 1920 door textielbaron Ten Cate naar deze club is gehaald en daar tot 1932 zal dienen; hij staat bekend als 'd'n trainer met ne poot' vanwege een in de Eerste Wereldoorlog opgelopen verwonding.⁷ De vraag luidt onder meer welke oostelijke spelers in aanmerking zouden kunnen komen voor het Olympisch elftal. Alle antwoorden over het belang van tactiek en techniek zijn afkomstig van Colclough. Hieruit kan worden afgeleid dat Coleman niet de man was voor zware theorie, maar meer van de oneliner en de wisecrack.

Advertentie uit *De Graafschap-bode* (31 december 1926): 11.

Ook is Coleman het gezicht van een kleine advertentiecampaigned voor Liowee Sportpepermunt in *De Graafschap Bode* van 1926: keurig in het pak gestoken, strakke scheiding, pochet in de borstzak.⁸ Wat zit er toch in die pepermunt, dat hij speciaal geschikt is voor sportmensen? Is het een voorloper van de voedingssupplementen van Tscheu La Ling? De tekst van de advertentie luidt: 'Mr. Coleman, de trainer van het Kampioens-Elftal van Nederland, "Sportclub" Enschede verklaart: "I find that the players derive graet benefit by using the 'Liowee' Peppermint. I can thoroughly recommend them to all players.'" Het is vast per ongeluk, dat 'great' in namaak-Twents wordt gespeld. Een Nederlandse vertaling is voor de zekerheid bijgevoegd. Hoeveel verdient een trainer in die tijd? Hij moet blij geweest zijn met elke bijverdienste. Of krijgt hij uitbetaald in rollen pepermunt?

Topvoetballer en vakbondsleider

Coleman is voor de Eerste Wereldoorlog een beroemde topvoetballer, qua karakter vergelijkbaar met Willem van Hanegem. Hij is geestig en ad rem en

⁴ Meyerson, *Fighting for Football*, 221.

⁵ *Twentsch Dagblad Tubantia* (4 juni 1926).

⁶ *Het Sportblad* 34, nr. 52 (29 december 1926): 3.

⁷ Vondeling, Albert. *De tweekleur omhoog. 101 jaar Heracles 1903-2004*. Almelo: LiebePublishers, 2004, 2.

⁸ *De Graafschap Bode* (20 juli 1926).

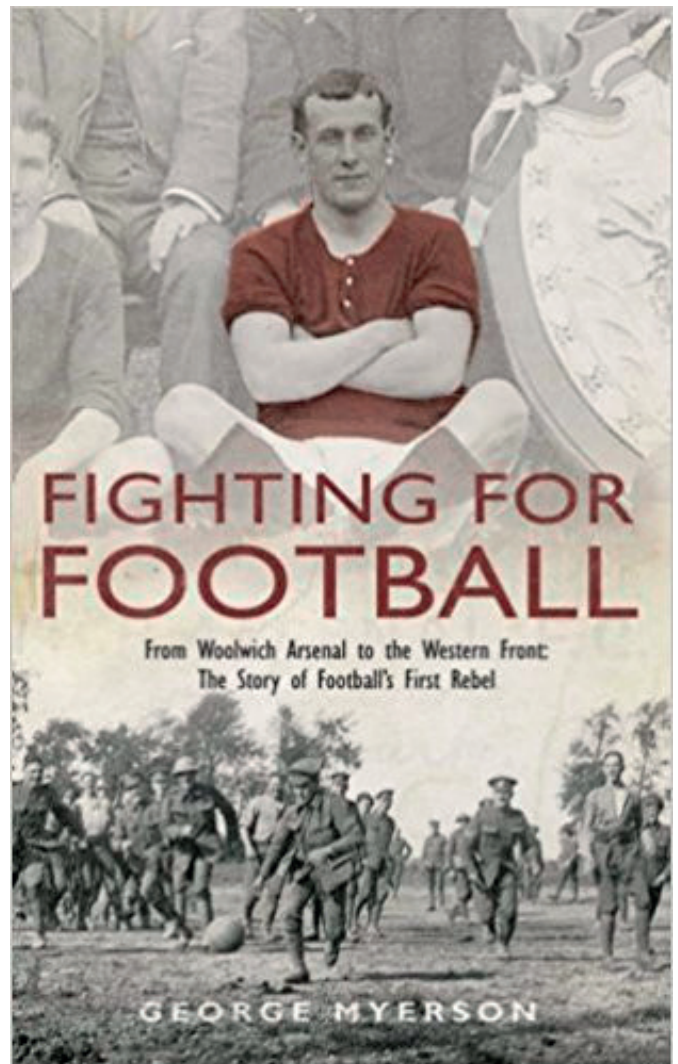
Een groepje diehards vormt een team om fit te blijven: 'The Outcasts FC'.

heeft er geen moeite mee om de machthebbers in zijn wereld de waarheid te vertellen. Dat leidt nog wel eens tot een conflict, wat een andere reden is waarom hij wel eens van club verandert in een tijd dat het begrip 'clubtrouw' nog bestaat. Zo speelt hij met veel succes en waardering voor Woolwich Arsenal (de voorloper van Arsenal F.C.), Everton en Nottingham Forest. Bij Arsenal, de club waarvoor hij in 1902 tekent, vertrekt hij na een conflict met de leiding. Daar toont hij voor het eerst zijn karakter als iemand die zich niet laat ringeloren en niet bang is het tegen machtige heren op te nemen. Dat karakter blijkt ook bij de oprichting van de Players Union.

In 1909 gaat hij mede voorop in een groot arbeidsconflict tussen de clubeigenaren en de spelers. Het maximale loon van de bijna vijfhonderd semi- en fullprofs is vier pond per week. De almachtige bazen vinden dat ruim voldoende om van rond te komen. Niet vergeten mag worden dat er een simpel en glashelder transfersysteem bestaat: de clubeigenaar strijkt het hele bedrag op, dat voor een speler gevangen kan worden. In de winter van 1908 hadden diverse belangrijke spelers, onder wie Coleman, een vakvereniging opgericht. De FA, de Engelse voetbalbond, stuurde vervolgens alle spelers een brief met de strekking dat spelers moeten afzien van het lidmaatschap op straffe van uitsluiting van de competitie zonder de tekst van argumentatie te voorzien. Vele leden zeggen af.

Het wordt dan te moeilijk een algehele spelersstaking te organiseren om de FA te dwingen deze harde maatregelen terug te nemen. Een groepje diehards bestaande uit Manchester United-spelers en Everton speler Coleman blijft over en vormt in de zomer een team om fit te blijven: 'The Outcasts FC'.

Coleman schrijft diverse stukken in *Thomson's Weekly News* met koppen als 'Is the FA tyrannical?' Hij voelt zich in de steek gelaten door zijn medespelers van Everton die wel voor de dreigementen gezwicht zijn. Het bestuur van Everton besluit hem

Cover van: Myerson, George *Fighting for Football, The Story of Tim Coleman*. London: Aurum Books, 2009 (reprint 2014).

geen salaris meer te betalen. Hij merkt wrang op: 'Speaking pocketologically, I can candidly confess that things are a bit dull.'⁹

Steeds meer spelers keren uiteindelijk toch terug bij de kersverse bond. Een algehele staking lijkt op komst. Er wordt dan eindelijk een akkoord bereikt. Het transfersysteem wordt gewijzigd, zodat de spelers ook een – weliswaar laag – percentage kunnen ontvangen. Coleman wil niet meer bij Everton voetballen en vindt een volgende club: Sunderland.

Footballers' Battalion

Als de wereldoorlog uitbreekt, melden tienduizenden Britse jongemannen zich als vrijwilliger aan om naar het front te gaan. De oorlog zou slechts enkele maanden duren, voor Kerstmis zou iedereen weer thuis zijn. In de voetbalwereld is men over het algemeen niet erg enthousiast om te tekenen voor het leger. De clubeigenaren vrezen dat de competitie tot stilstand komt als er veel spelers vertrokken zijn.

⁹ Meyerson, *Fighting for Football*, 98.

Maar de publieke opinie keert zich eind 1914 tegen de voetballers, zeker als blijkt hoeveel slachtoffers al gevallen zijn en hoe lang de oorlog nog zou duren. Ook de voetballers moeten de clubkleuren verruilen voor de wapenrok.

De Engelse legerleiding bedenkt dat het goed beleid is alle vrijwilligers uit hetzelfde dorp of dezelfde beroepsgroep bij elkaar te brengen in aparte bataljons, de zogenaamde Pals Battalions. Dan heeft men gezelligheid en steun aan elkaar.¹⁰ Zo worden ook de beroepsvoetballers bij elkaar geplaatst. Het eerste en sterkste 'Footballers' Battalion' komt begin 1915 tot stand. Coleman vervult daar vanaf het begin een belangrijke rol als stemmingmaker.

Natuurlijk wordt het bataljon geregeld uitgenodigd om vriendschappelijke potjes te spelen tegen andere bataljons vlak achter de continentale linies. Het woord 'veld' is vaak te veel eer voor een terrein dat voornamelijk uit grote, zware natte kluiten aarde bestaat, afgewisseld met een paar met water gevulde bomkratertjes. De matches monden zo vaak uit in een feestelijk modderballet. De spelers van het Footballers' Battalion zijn dan ook geregeld licht verontwaardigd als er opmerkingen gemaakt worden over het teleurstellende niveau van de match.

Het terrein bestaat uit grote, zware natte kluiten aarde, afgewisseld met een paar met water gevulde bomkratertjes.

Van die grote hoeveelheid voetbalpotjes is nooit officieel verslag gemaakt. Slechts van één zo'n wedstrijd verschijnt een bericht in een Engelse krant.¹¹ Legerchauffeur en voetbalfan Nolan rijdt langs een voetbalveld, ziet dat een groep voetballers aanstalten maakt om het veld op te gaan, stopt en maakt aantekeningen. Het verslagje, dat hij daarvan maakt, stuurt hij op naar de *Hull Sports Express*. Nolan ziet tot zijn onuitsprekelijk vreugde vele topspelers uit de vooroorlogse tijd aan de slag. Tim Coleman is de aanvoerder van het winnende team. Hij heeft zijn beste voetbalvrienden meegenomen. Keeper Bob Whiting was de held van Chelsea en Alf West de grandioze rechtsbuiten van Liverpool.

10 Men realiseerde zich daarbij niet dat het ook goed mis kon gaan en dat hele dorpen in één klap het grootste gedeelte van hun mannelijke bevolking konden verliezen, zoals later in de oorlog gebeurde.

11 Riddoch, Andrew, and John Kemp. *When the Whistle Blows. The Story of the Footballers' Battalion in the Great war*. London: Haynes Publishing, 2011.

Tim Coleman. Illustratie op Wikipedia, oorspronkelijke bron: *The Weekly News* (13 februari 1909).

Gesneuveld en onderscheiden

'Coleman is gesneuveld!' In de Engelse kranten verschijnen eind 1915 berichten dat Tim Coleman door Duitse kogels omgebracht is. Als Coleman bij een rustpauze tijdens een parade het telegram voorgelezen wordt met de mededeling van zijn overlijden, antwoordt hij bijdehand als altijd: 'I am pleased to say, gentlemen, that there is absolute no truth in the report at all.'¹² In Nederland moet *De Telegraaf* van januari 1916 er zelfs een rectificatie aan wijden: 'Het bericht over het sneuvelen van den bekenden Engelsche beroepsvoetballer Tim Coleman, dat in de Engelsche sportpers gecirculeerd heeft en ook hier werd overgenomen, is onjuist. Dezer dagen is in Engeland een telegram ontvangen, waarin hij zijn welstand meldt.'¹³

In de Engelse pers verschijnt een foto, genomen op zogenaamd precies het moment, waarop Colemans vrouw en twee zoontjes blij verrast het telegram openen met soortgelijke tekst van zijn hand. Dat *De Telegraaf* over hem rapporteert, geeft aan hoe beroemd hij is, hoewel hij, professional, nooit tegen de Nederlandse amateurs heeft gespeeld. En zoveel keer is hij nu ook weer niet uitgekomen voor het Engelse nationale team: in 1907 éénmaal tegen Ierland.

Een voetballer is zelden in een goed humeur als hij geblesseerd moet afhaken. Maar als Coleman op de derde dag van de grote Slag om de Somme, op 3 juli 1916, zijn enkel verstuikt tijdens de mars naar de frontlinie, grimlacht hij vermoedelijk even tussen de pijnscheuten door. Zijn kameraden moeten hem

12 Meyerson, *Fighting for Football*, 155.

13 *De Telegraaf* (3 januari 1916).

weliswaar enkele kilometers dragen, maar hij ontsnapt op deze manier aan een slag die de helft (!) van zijn bataljon het leven zou kosten. Als voetballer heeft hij kuilen vaak vervloekt, maar deze ene redt zijn leven. Twee weken duurt zijn afwezigheid, gevolgd door een kort verlof. Daarna keert hij terug naar de voorste linies.

Twee jaar later, in oktober 1918, krijgt zijn bataljon bij de Slag om Cambrai een zware tegenaanval te verduren. In een laaggelegen weg, die als loopgraaf dient, moeten zij een volle dag standhouden tegen de oprukkende Duitse soldaten. Alsnog wordt hij onderscheiden voor zijn moed: op 21 oktober ontvangt hij de Military Medal. Toch zal hij die avond wederom herhaald hebben, wat hij drie jaar daarvoor al gezegd heeft. De quote had de krant gehaald: 'This is the worst team I ever signed for and I am not going to sign for them again.'¹⁴

'Eén woord in uw landstaal echter: Trainer Tim, het is... alright!!'

Naoorlogse voetbaljaren

Na de oorlog weet hij weer als speler aan de bak te komen. Eerst bij de Tunbridge Wells Rangers, waar hij er in slaagt weer tot de uitblinkers te behoren. Maar hij wordt ouder. Hij moet het hebben van zijn inzicht, want de snelheid is verdwenen. In 1921 wordt hij trainer-speler bij de reserves van Maidstone United, en hij komt daar zelfs samen met zijn zoon Arthur uit.¹⁵ Bij Maidstone United blijft hij nog enkele jaren, waarschijnlijk verdient hij hooguit een habbekrats. Maar blijkbaar doet hij voldoende ervaring op, zodat hij in 1925 de overstap kan maken naar Nederland.

Zijn laatste club in Nederland is DHC. Coleman komt daar in dienst per 1 juli 1931. Een half jaar later volgt promotie naar de hoogste klasse. Op 23 mei 1932 publiceert de *Revue der Sporten* een kort eerbetoon aan hem: 'En trainer Tim Coleman kan ook tevreden zijn; de D.H.C.'ers huldigen hem voor zijn raad en daad. Luister maar: 'k Zou dit graag in 't Engelsch schrijven, 'k kan het niet, zeer tot mijn spijt. Eén woord in uw landstaal echter: Trainer Tim, het is... alright!!'¹⁶

Ter herinnering aan die promotie wordt een marmeren gedenkplaat gemaakt, met daarop de namen van de spelers, de trainer en de bestuursle-

den. Dit gedenkteken is gelukkig bewaard gebleven en hangt met Tim Colemans naam erop in het huidige DHC-clubgebouw.¹⁷

Vanaf 1933 blijft hij vier dagen per week in dienst van DHC, maar hij gaat, mede om de financiële lasten voor DHC te verlichten, want de crisis heeft toegeslagen, één avond per week ook het Goudse ONA trainen. In 1934 wordt Tim Coleman als trainer bij DHC opgevolgd door Sam Wadsworth.

Na deze laatste periode als trainer in Nederland keert hij terug naar Engeland. Vallen de salarisonderhandelingen niet bevredigend uit en rest Coleman niets anders dan te vertrekken? Het is helaas niet mogelijk daarover meer te weten te komen, want de archieven van DHC zijn vernietigd.

Hij vestigt zich in Londen en vindt werk als manus-van-alles in de bouw. Coen Moulijn kon nog een herenmodezaak beginnen van het door hem verdiende geld, maar de beroemdste voetballers uit die tijd konden geen drie weken loon missen. In 1939 begint de Tweede Wereldoorlog. De Duitsers werpen bommen op Londen en andere steden. De Slag om Engeland begint. Een elektriciteitsstation aan de Prince Consort Road raakt beschadigd. Coleman klimt op het dak om het beschadigde glas te repareren, maar hij verliest zijn evenwicht en valt te pletter. John George 'Tim' Coleman, die in de eerste oorlog drie jaar lang alle kogels, bommen en granaten had weten te ontduiken, is direct buiten bewustzijn en overlijdt enkele uren later in het ziekenhuis, 59 jaar oud. De Duitsers hadden hem toch nog te pakken gekregen.

The Outcasts FC. Tweede van rechts, zittend: Tim Coleman. Bron: *Fighting for Football*.

¹⁴ *Het Sportblad* 32, nr. 38 (18 september 1924): 17.

¹⁵ Meyerson, *Fighting for Football*, 219

¹⁶ *Revue der Sporten* 25, nr. 42 (23 mei 1932): 710.

¹⁷ Schreuders, Dik en Wicher. 'Terugzien, Een terugblik op 75 jaar DHC 1910-1985.' Delft, boek uitgegeven door DHC tere gelegenheid van het 75-jarig bestaan, 1985.